

Kennisdossier Klasmanagement

Inhoudstafel

5	<i>Welkom</i>
6	<i>Visie en missie</i>
7	<i>Klasmanagement</i>
8	<i>Positief klasklimaat: een verwevenheid in drie dimensies</i>
10	<i>Routines: de basis van rust en voorspelbaarheid</i>
13	<i>De nieuwe autoriteit: gezag in verbondenheid</i>
15	<i>In de praktijk!</i>
16	<i>Meer weten?</i>
17	<i>Referenties</i>
18	<i>Bijlages</i>

Video**KLUB**

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

Leer
punt

OS!
Onderzoekende
School

Legende

Praktijkvoorbeeld

Praktische tips

Woordverklaring

Welkom bij VideoKLUB

Beste VideoKLUB-coach,
Beste VideoKLUB-school,
Beste schoolmaker,

VideoKLUB zet zich in voor het versterken van de brede basiszorg door zes evidence-informed praktijken rechtstreeks te implementeren in de klas: hoge verwachtingen, effectief klasmanagement, groeien naar zelfstandigheid, taalgerichte klaspraktijken, groeigerichte feedback en doelgerichte differentiatie.

Binnen de verhoogde zorg ligt de klemtoon op doelgerichte differentiatie als redelijke aanpassing voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

De gekozen thema's zijn zorgvuldig geselecteerd op basis van wetenschappelijk onderzoek dat hun positieve impact aantoont (EEF, 2024), én in functie van de concrete noden van scholen, zoals in kaart gebracht via een bevraging van partnerscholen binnen het project Onderzoekende School (VUB).

Als sluitstuk van het VideoKLUB-project ontwikkelden we kennisdossiers rond de evidence-informed praktijken. Deze dossiers vormen een krachtig vertrekpunt voor leerkrachten: ze helpen om een gemeenschappelijke taal binnen het team te ontwikkelen, wekken enthousiasme om met het thema aan de slag te gaan en nodigen uit tot verdere verdieping. De kennisdossiers bieden ondersteuning bij het versterken van de klaspraktijk, met toegankelijke en wetenschappelijk onderbouwde theorie, inspirerende praktijkvoorbeelden en onmiddellijk inzetbare tools.

Samen bouwen we aan krachtige leeromgevingen en sterk, evidence-informed onderwijs.

Met onderzoekende groeten,
Team VideoKLUB

“ ***In de kennisdossiers ontdekken we wat echt werkt en bouwen we vanuit evidence-informed inzichten aan krachtige leeromgevingen.*** ”

Missie en Visie

Onze voedingsbodem

VideoKLuB vindt haar wortels in het Onderzoekende School?!-project van de Vrije Universiteit Brussel. Dit evenwaardige samenwerkingsverband slaat een brug tussen schoolpraktijk en lerarenopleiding. Student-leerkrachten, lerarenopleiders, leerkrachten en onderzoekers werken samen om evidence-informed oplossingen te vinden voor uitdagingen in de klas. Dit netwerk stimuleert professionalisering en innovatie, en vormt een krachtige basis voor het versterken van onderwijspraktijken en het leren van leerlingen.

VideoKLuB missie

VideoKLuB versterkt brede basiszorg in het onderwijs om het leren van alle leerlingen te bevorderen. Via videoreflectie biedt de VideoKLuB leerkrachten een krachtige pauzeknop in de snelle realiteit van de klaspraktijk. Samen staan we stil bij keuzes, ontdekken wat écht werkt, en bouwen vanuit kleine, onderbouwde inzichten aan grote verbeteringen.

Co-creatie en gezamenlijk ontwerpen staan centraal. Met een rugzak vol praktijkwijsheid en evidence-informed inzichten creëren we een cultuur van professionele groei en samenwerking. Het doel? Gelijke kansen en optimale leeromgevingen voor elke leerling.

De rol van kennisdossiers

De kennisdossiers vormen een startpunt voor leerkrachten om hun klaspraktijk te versterken met evidence-informed strategieën. Ze bieden onderbouwde inzichten, praktische tools en inspirerende voorbeelden die direct toepasbaar zijn in de klas. Door deze kennis te benutten, kunnen leerkrachten krachtige leeromgevingen creëren waarin álle leerlingen maximaal groeien. Zo bouwen we samen aan sterk, onderbouwd en inclusief onderwijs.

Bedanking

De kennisdossiers zijn tot stand gekomen dankzij de waardevolle bijdrage van de deelnemende scholen aan VideoKLuB. We zijn bijzonder dankbaar voor hun engagement, openheid en bereidheid om inzichten, ervaringen en voorbeelden uit hun klaspraktijk te delen. Met bijzondere dank aan GISO Machelen, GO! atheneum Caroline Pauwels, GO! atheneum Lokeren, GO! atheneum Brakel, ZAVO, GO! tienerschool VONK! Hoeilaart, Provil, Richtpunt campus Gent Henleykaai, GO! atheneum Merelbeke en Sint-Augustinusinstituut Aalst voor het mede mogelijk maken van het kennisdossier klasmanagement.

Wanneer we het hebben over klasmanagement, denken we snel aan 'orde houden', 'de klas onder controle houden', 'straffen en belonen'. In werkelijkheid is klasmanagement veel meer dan dat. Het is een fundament van goed lesgeven, een combinatie van doordachte routines, heldere verwachtingen en warme relaties. Klasmanagement zorgt ervoor dat de klas een veilige, gestructureerde en stimulerende leeromgeving wordt, waar elke leerling tot leren kan komen én waar jij als leerkracht stevig in je schoenen staat.

"Klasmanagement heeft betrekking op alle keuzes, maatregelen, ingrepen die een doelgericht leer- en instructieproces garanderen." (Valcke & De Craene, 2020)

Een hele boterham dus, en dan is het geen toeval dat klasmanagement al jarenlang een van de belangrijkste factoren is voor succesvolle onderwijspraktijken. Onderzoek toont keer op keer aan dat duidelijke structuren en voorspelbaarheid bijdragen aan minder gedragsproblemen, een hogere betrokkenheid, meer leertijd en bijgevolg hogere leerprestaties (Emmer, E.T., & Evertson, 2016; Marzano et al., 2003; Hattie, J., 2009). Tegelijk is het ook een sleutelfactor voor jou als leraar: klasmanagement wordt vaak genoemd als een van de eerste uitdagingen bij de start van een loopbaan en zelfs als reden voor uitval (Onderwijs Vlaanderen, 2024). Wie grip krijgt op klasmanagement, krijgt ruimte om echt met lesgeven en leren bezig te zijn.

Dit kennisdossier wil jou – als schoolmaker – op een praktische, wetenschappelijk onderbouwde manier ondersteunen in het versterken van je klasmanagement. Geen pasklare recepten, wel inzichten, tools en praktijkvoorbeelden die je meteen kunt vertalen naar je eigen klaspraktijk en die uitnodigen om meer te verdiepend aan de slag te gaan.

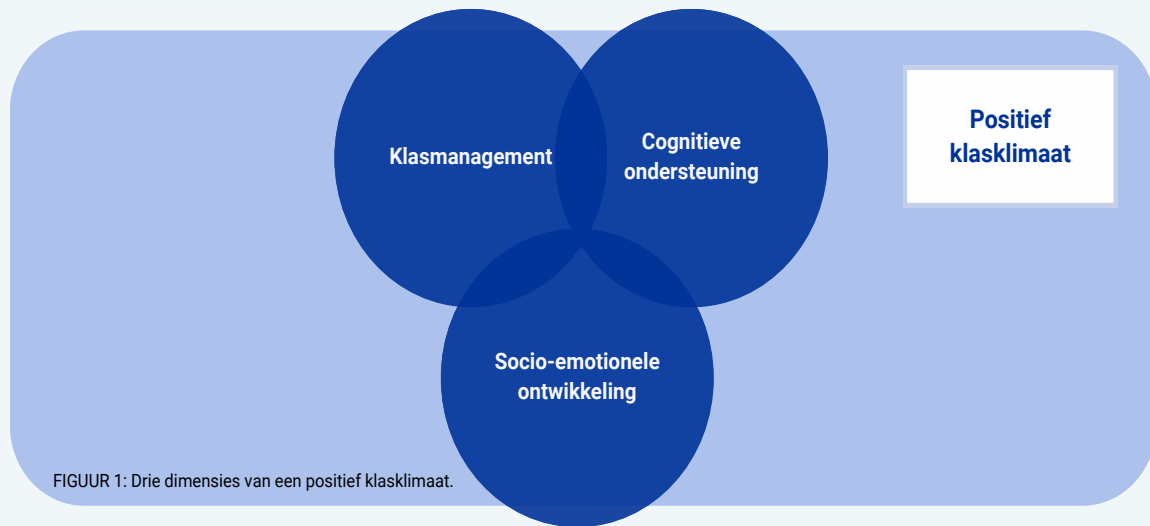
We verkennen klasmanagement in drie krachtige bouwstenen:

- **Positief klasklimaat** – Eerst zoomen we in op het creëren van een positief klimaat: hoe bouw je aan verbondenheid, waardering en wederzijds respect? We bekijken de verschillende dimensies van een veilige en stimulerende leeromgeving.
- **Routines** – Daarna focussen we op klasmanagement, meer bepaald op routines als fundament voor rust en voorspelbaarheid in je klas. Hoe geef je structuur aan je lesdag? Hoe leer je routines aan? Welke routines helpen om gedrag te sturen nog vóór je moet ingrijpen?
- **Nieuwe autoriteit** – Tot slot focussen we op de relatie tussen leraar en leerling, met inzichten uit de benadering van de nieuwe autoriteit. Hoe blijf je als leerkracht stevig én verbindend aanwezig, ook bij grensoverschrijdend gedrag?

In elk onderdeel vind je wetenschappelijke inzichten, praktische handvatten, inspirerende voorbeelden én suggesties voor het gebruik van videobeelden om te reflecteren over je eigen klaspraktijk. Want klasmanagement leer je niet alleen door te lezen, maar vooral door te kijken, te doen en samen te groeien.

Positief klasklimaat: een verwevenheid in drie dimensies

Een positief klasklimaat ontstaat niet toevallig. Het is het resultaat van doordachte keuzes, dagelijkse interacties en een duidelijke visie op hoe leren en samenleven hand in hand gaan. Volgens het model van Wang et al. (2020) bestaat een **positief klasklimaat** uit drie onderling verbonden dimensies: klasmanagement, cognitieve ondersteuning en socio-emotionele ontwikkeling. Deze dimensies beïnvloeden elkaar voortdurend en kunnen niet los van elkaar worden bekeken. Sterk klasmanagement creëert structuur, cognitieve ondersteuning prikkelt denken en leren, en socio-emotionele ontwikkeling zorgt voor veiligheid en verbondenheid. Samen vormen ze het fundament waarop leerlingen zich optimaal kunnen ontplooiën.

Klasmanagement: creëer een krachtige leeromgeving

Een goed georganiseerd klasgebeuren zorgt ervoor dat leerlingen zich kunnen concentreren op wat écht telt: leren. In een klas waar routines helder zijn, de leerkracht consequent is en leerlingen weten waar ze aan toe zijn, ontstaat er ruimte om fouten te maken, vragen te stellen en jezelf te tonen.

Op GO! tienerschool VONK! begint elke les stevast met een materiaalcheck, gevolgd door een slide waarop de leerdoelen van de les helder geformuleerd staan. Alle leerkrachten hanteren deze werkwijze consequent, waardoor leerlingen van klas tot klas dezelfde structuur ervaren.

Deze routine zorgt voor voorspelbaarheid en rust aan het begin van elk lesmoment: leerlingen weten exact wat er van hen verwacht wordt, controleren hun materiaal zonder uitstel en richten hun aandacht meteen op de kern van de les.

Cognitieve ondersteuning: maak het denken zichtbaar

Naast structuur hebben leerlingen nood aan leeruitdagingen die hen aan het denken zetten en uitnodigen tot betekenisvolle interactie. Cognitieve ondersteuning betekent dat je leerlingen begeleidt in hun leerproces: je stelt prikkelende vragen, stimuleert denkstrategieën, ondersteunt hen in het reflecteren en biedt ruimte voor autonomie.

In GO! atheneum Caroline Pauwels werd bij het uitschrijven van hun pedagogische visie nagedacht over de opbouw van een krachtige les. Dit resulteerde in een schoolbrede aanpak met vijf vaste fasen: oriëntering, verwondering, toelichting, oefening en herhaling.

Centraal staat de overtuiging dat leerlingen pas echt tot leren komen als hun aandacht en nieuwsgierigheid worden geprikkeld.

Na het zichtbaar maken van de lesdoelen aan het begin van elke les – wat zorgt voor focus en duidelijkheid – worden leerkrachten uitgedaagd om via een doordachte verwonderingsfase de leerlingen nieuwsgierig te maken. Dat vraagt kennis van de klasgroep, hun leefwereld en interesses. Zo kan een les geschiedenis starten met een intrigerende vraag (*“Zou jij liever leven in het Romeinse Rijk of vandaag?”*) of een videofragment dat aansluit bij hun beleving.

Wanneer leerlingen écht verwonderd raken, stijgt hun betrokkenheid. Ze gaan actiever op zoek naar antwoorden, stellen meer vragen en maken sneller verbanden. Door deze aanpak wordt cognitieve betrokkenheid geen toeval, maar het resultaat van een doordacht lesontwerp dat start bij nieuwsgierigheid en eindigt in verdieping.

Socio-emotionele ontwikkeling: zorg voor verbondenheid en veiligheid

Een klas waarin leerlingen zich gewaardeerd en veilig voelen, is een klas waarin leren mogelijk wordt. Socio-emotionele ondersteuning gaat over het opbouwen van positieve relaties, het aanleren van sociale vaardigheden, en het creëren van een sfeer van wederzijds respect.

Een positief klasklimaat ontstaat niet door één methode of handeling, maar door het samenbrengen van structuur, ondersteuning en relatie. De kracht zit in het geheel: duidelijke routines én ruimte voor denken, heldere verwachtingen én warme relaties. Leerkrachten die deze dimensies bewust in hun praktijk verweven, bouwen aan een klas waar elke leerling zich gezien, uitgedaagd en ondersteund voelt. We zoomen in het volgende hoofdstuk verder in op klasmanagement, meer bepaald op het integreren van routines in je klaspraktijk.

Routines: de basis van rust en voorspelbaarheid

Klasmanagement bestaat uit twee fundamentele benaderingen: **curatief** en **preventief**. Curatief klasmanagement richt zich op het reageren op storend gedrag en het herstellen van orde wanneer die verstoord is. Preventief klasmanagement daarentegen gaat een stap verder: het zet in op het vermijden van problemen nog vóór ze ontstaan. In die preventieve aanpak spelen routines een centrale rol.

Routines zorgen voor voorspelbaarheid en rust in de klas. Ze maken duidelijk wat er van leerlingen verwacht wordt, op welk moment, en op welke manier. Door gedragingen in te bedden in vaste patronen, hoeft je minder tijd te besteden aan correcties op gedrag, en ontstaat er meer ruimte voor leren en verbondenheid.

Doug Lemov, auteur van *Teach Like a Champion 3.0*, vat het belang van routines kernachtig samen in het principe *“Met goede gewoontes leer je sneller”*. Hij vermeldt daarbij dat bij een goede organisatie bij het lesgeven de band tussen leerkracht en leerling sterker wordt. Een win-win dus.

Hoewel routines vaak samen genoemd worden met regels en afspraken, is het belangrijk om het onderscheid daartussen goed te begrijpen. Regels zijn algemene gedragsverwachtingen, zoals *“We luisteren naar elkaar”* of *“We behandelen materiaal met zorg”*. Afspraken zijn iets concreter en beschrijven hoe we die regels in de praktijk brengen, bijvoorbeeld *“We steken onze hand op als we iets willen zeggen”*. Procedures of routines zijn dan weer de stap-voor-staphandelingen die leerlingen aanleren om het klasleven vlot te laten verlopen. Ze zijn gericht op gedragingen die herhaaldelijk terugkeren, zoals het binnenkomen in de klas, het klaarleggen van materiaal of het overschakelen tussen activiteiten. Routines zijn dus geen regels, maar georganiseerde gewoontes die zorgen voor rust, efficiëntie en duidelijkheid.

Toolkit

Ook Doug Lemov benadrukt in *Teach Like a Champion 3.0* het belang van goed uitgewerkte routines om rust, betrokkenheid en hoge verwachtingen in de klas te realiseren. Onderstaande technieken zijn voorbeelden van concrete handvatten om denkactiviteit bij alle leerlingen te verhogen en actieve participatie te stimuleren.

NO OPT OUT

Een reactie op leerlingen die antwoorden overslaan (“Ik weet het niet”), door hen later opnieuw aan bod te laten komen. Dit normaliseert fouten en zet aan tot betrokkenheid.

EVERYBODY WRITES

Een routine waarbij leerlingen eerst schriftelijk nadenken voor ze klassikaal antwoorden. Dit verhoogt de denktijd en zorgt ervoor dat meer leerlingen actief deelnemen.

COLD CALL

De leerkracht stelt vragen en duidt pas ná het stellen van de vraag een leerling aan om te antwoorden. Zo blijven alle leerlingen actief en alert.

Om routines doeltreffend toe te passen in de klas, is het cruciaal dat ze **expliciet aangeleerd** worden. Het volstaat niet om te zeggen: “*Leg je spullen klaar*”. Je toont best wat dat precies betekent: waar ligt het boek, hoe zit je aan je bank, wat doe je terwijl je wacht. Het is belangrijk om dit visueel te ondersteunen, bijvoorbeeld met een stappenkaart op het bord of pictogrammen aan de muur die het verloop van een lesmoment of dagritme tonen. Regelmatig inoefenen, herhalen en het gedrag positief benoemen zijn essentieel om routines te verankeren. Je gaat er niet van uit dat routines vanzelf blijven hangen – alle leerlingen hebben baat bij heldere, herhaalde instructie.

Op GO! atheneum Merelbeke worden de vijf leefregels visueel ondersteund en duidelijk zichtbaar opgehangen in de gangen en klaslokalen. Elke regel is positief geformuleerd, waardoor de focus ligt op gewenst gedrag in plaats van op wat verboden is.

1. Ik kom op tijd in de les en verlaat deze niet.
2. Ik ga respectvol en beleefd om met iedereen.
3. In de klaslokalen drink ik enkel water.
4. Ik gebruik mijn gsm enkel met toestemming van de leerkrachten.
5. Ik gebruik sociale media op een positieve manier.

Daarnaast werkt het versterkend wanneer routines **breed gedragen** worden binnen een schoolteam. Als leerlingen in verschillende klassen gelijkaardige routines tegenkomen voor bijvoorbeeld overgangen, toiletgebruik of het stellen van een vraag, vermindert dat de mentale belasting en verhoogt het hun gevoel van voorspelbaarheid. Dit vraagt afstemming binnen het team en een gedeelde visie op klasmanagement: routines zijn geen ‘trucjes van de individuele leerkracht’, maar gezamenlijke keuzes die het leerklimaat schoolbreed ondersteunen.

Een schoolbrede aanpak werkt pas echt krachtig als leerkrachten zich er mede-eigenaar van voelen. Bij ZAVO werd daarom een specifieke werkgroep rond gedragsregels opgericht, waarin leerkrachten actief kunnen meedenken en beslissen over de afspraken binnen de school.

Door deze inspraak ontstaat er brede gedragenheid: leerkrachten staan niet alleen sterker in het naleven en opvolgen van de regels, ze voelen zich ook betrokken bij de visie die eraan ten grondslag ligt.

Ook in GO! atheneum Caroline Pauwels werd sterk ingezet op teamafstemming: aan het begin van het schooljaar werden de routines die gelden bij de start van de les gezamenlijk met alle leerkrachten ingeoefend. Deze collectieve voorbereiding zorgt ervoor dat elke leerkracht dezelfde taal en aanpak hanteert in de klaspraktijk. Zo ontstaat er uniformiteit en voorspelbaarheid voor de leerlingen, wat cruciaal is voor rust en duidelijkheid binnen het klasklimaat.

Goede routines zijn bovendien consistent in hun doel: **rust en ruimte** creëren voor leren. Door routines regelmatig te herhalen en te evalueren samen met je klas – wat werkt, wat kan beter – vergroot je het eigenaarschap van je leerlingen en versterk je hun betrokkenheid. Zo worden routines niet alleen instructies van bovenaf, maar gedeelde gewoontes die gedragen worden door de hele klasgroep.

Hoewel routines zorgen voor structuur en duidelijkheid, vormen ze slechts één deel van effectief klasmanagement. De relatie tussen leraar en leerling blijft volgens Marzano & Marzano (2003) de echte hoeksteen; ze wijzen erop dat een positieve, veilige relatie essentieel is voor gedragsregulatie en motivatie. Leerkrachten die tegelijk begrenzend én betrokken zijn, maken het verschil. In een klas waar leerlingen zich gezien en gehoord voelen, werken routines niet als dwang, maar als houvast.

Klasmanagement draait dus niet enkel om regels en procedures, maar om een samenhangend geheel waarin structuur, vertrouwen en wederzijds respect elkaar versterken. Routines zijn het geraamte, de relatie is het hart.

Toolkit

In het boek *Regie in de klas* geeft auteur Tom Bennet enkele voorbeelden mee waarvoor je routines kan ontwikkelen en waarmee leerlingen het moeilijk hebben.

Routines wanneer het werk moeilijk is Leer hen hierbij een proces aan waarbij ze eerst zelf proberen op te lossen en dan pas hulp zoeken of vragen. 	Routines wanneer het werk klaar is Leer hen de reflex aan om na te denken wat ze nog te doen hebben als ze eerder klaar zijn dan de rest van de klas of om hun werk na te kijken. 	Routines in de gang Duid hen dat de cultuur niet stopt bij het verlaten van de klas. Leer hen hoe en hoe snel ze zich moeten verplaatsen naar de volgende les.
--	--	---

Daarnaast geeft hij heel concrete tips hoe routines te eisen van je leerlingen en die ook te onderhouden als team en in functie van duurzaam klasmanagement.

Herhaling, herhaling, ... Herhaal de routines constant, maak er mantra's en slogans van. Kom in elk gesprek over gedrag steeds terug op je verwachtingen. 	Hoge verwachtingen! Blijf de lat hoog leggen met routines, laat ze nooit verslappen. Sta eveneens nooit toe dat leerlingen of leerkrachten een routine negeren. 	Niet negeren. Stop indien nodig met andere lesactiviteiten om routines bij te sturen. Negeer je toch tactisch, kom er dan later tactisch zeker op terug.
---	---	--

De nieuwe autoriteit: gezag in verbondenheid

Hoe doe je dat dan, verbinden met je leerlingen? In het hedendaags onderwijs is gezag niet langer een kwestie van controle of het afdwingen van gehoorzaamheid. Leerkrachten zoeken naar manieren om richting te geven, grenzen te stellen én relaties te versterken. Het model van de nieuwe autoriteit, ontwikkeld door Haim Omer, biedt een krachtig alternatief voor het klassieke, autoritaire model van klasmanagement. In plaats van strengheid en macht, staat dit model voor aanwezigheid, zelfbeheersing, steun, en vastberadenheid – vier principes die leerkrachten helpen om met kalmte én verbinding een veilig leerklimaat te creëren.

Van controle naar verbinding

De nieuwe autoriteit vertrekt vanuit het idee dat gezag versterkt wordt door nabijheid en relatie, niet door afstand en dreiging. Het vraagt van leerkrachten om zichtbaar en aanspreekbaar te zijn, ook buiten de lescontext, om samen te werken met anderen (leerlingen, collega's, ouders), en om standvastig én herstelgericht om te gaan met moeilijk gedrag. Onderstaande vier kernprincipes vormen de basis van dit model.

- **Aanwezigheid**

Een leerkracht met gezag is zichtbaar, aanspreekbaar en betrokken. Dit betekent niet dat je overal tegelijk moet zijn, maar wel dat leerlingen voelen dat je er bent. Bijvoorbeeld: je begroet leerlingen actief aan de deur, toont oprechte interesse in hun welbevinden en blijft alert voor signalen van spanning of onrust. Deze zichtbaarheid verkleint de afstand tussen leerkracht en leerling en verhoogt de voorspelbaarheid – een belangrijke bouwsteen van klasmanagement.

- **Zelfcontrole**

Waar vroeger impulsief straffen vaak het antwoord was op storend gedrag, nodigt de nieuwe autoriteit uit tot bewuste en beheerste reacties. Wanneer een leerling bijvoorbeeld opstandig reageert, is het krachtiger om eerst zelf tot rust te komen, dan onmiddellijk in te grijpen. Een eenvoudige ademhaling of het nemen van afstand voorkomt escalatie. Zelfbeheersing is geen teken van zwakte, maar net van professioneel gedrag.

- **Steunnetwerken**

De nieuwe autoriteit benadrukt dat je als leerkracht geen eiland bent. Door collega's, ouders en eventueel externe hulp in te schakelen, creëer je een krachtig netwerk rond de leerling. Zo sta je sterker in je aanpak én vermijd je dat moeilijk gedrag een individueel probleem blijft. Wanneer een leerling systematisch grenzen overschrijdt, kan overleg met een mentor, zorgcoördinator of het leerlingenteam het verschil maken.

- **Vastberadenheid**

Tot slot vraagt dit model om consequent en standvastig te blijven, ook wanneer je weerstand ervaart. Vastberadenheid betekent: je verwachtingen blijven herhalen, mild maar helder begrenzen, en volhouden. Een leerling die afspraken negeert, krijgt niet zomaar straf, maar wordt telkens opnieuw herinnerd aan de gemaakte afspraken. De boodschap is duidelijk: ik geef niet op.

Praktische vertaling naar de klaspraktijk

Het model biedt ook enkele concrete en toepasbare tips:

"Smeed het ijzer als het koud is": ga pas in gesprek over gedrag als de spanning is gezakt. Dat voorkomt escalatie en vergroot de kans op herstel.

"Fouten maken mag": als leerkracht hoef je niet perfect te zijn. Bied een oprecht excuus aan wanneer je verkeerd reageerde. Dit maakt jouw gezag menselijk én geloofwaardig.

"Je hoeft niet te winnen, enkel vol te houden": laat je niet meeslepen in een machtsstrijd. Herhaal rustig je boodschap, blijf beschikbaar en zet door.

Ook herstelgerichte gesprekken, het actief betrekken van leerlingen bij het klasgebeuren, en kleine gebaren zoals een begroeting of luisterend oor versterken de principes van de nieuwe autoriteit in de dagelijkse klaspraktijk.

De nieuwe autoriteit is geen 'soft' model, maar een stevig kader dat inzet op relatie én duidelijkheid, op zorg én structuur. Het vergt oefening en teamafstemming, maar biedt een krachtige basis voor duurzaam klasmanagement. Voor studenten en leraren die zoeken naar houvast in de klas, is dit een visie die inspireert én werkt.

IN DE PRAKTIJK!

Kijken naar klasmanagement in lesopnames

In GO! tienerschool VONK! Hoeilaart wordt actief gewerkt met lesopnames als onderdeel van professionalisering rond klasmanagement. Om ervoor te zorgen dat deze opnames doelgericht worden ingezet, ontwikkelde het schoolteam een kijkwijzer die leraren houvast biedt bij het analyseren van videobeelden. De kijkwijzer werd afgestemd op het pedagogisch beleid van de school en focust op vijf categorieën: de leerkracht, de leerling, de interactie tussen beiden, het didactisch ontwerp en de klascontext. Dit instrument helpt leraren om gericht te reflecteren op hun klaspraktijk, versterkt het gesprek in teamverband en ondersteunt een gedeelde taal rond klasmanagement.

Richtpunt campus Gent Henleykaai haalde uit het boek Teach Like A Champion 3.0 principes rond het uitbouwen van routines en het geven van instructies. Men nam ook aan kennisclip op rond het binnenkomen van de klas en het vormen van rijen en wat hierbij wel en niet werkt. Vanuit deze info en de kennisclip gingen de leerkrachten in de VideoKLuB deze routines uitproberen bij het begin van hun lessen en maakten hier een opname van. Deze opnames werden dan later besproken op basis van een leervraag in de VideoKLuB en zo werd de club niet alleen gecoacht, maar ook werden de routines en de instructies nog versterkt met als doel de leeromgeving nog krachtiger te maken en de onderwijstijd te vergroten. Zo kan tijd vrij gemaakt worden om het leren te versterken.

Voicing

Echt sterk klasmanagement vertrekt niet alleen van wat je als leerkracht observeert of ervaart, maar ook van wat leerlingen zélf denken, voelen en nodig hebben. In GO! atheneum Caroline Pauwels krijgen leerlingen een stem in hoe ze het klasgebeuren ervaren, via een gerichte vragenlijst rond klasmanagement. Door systematisch feedback te verzamelen van leerlingen, kunnen leerkrachten betere afstemming vinden op hun noden en verwachtingen. Zo wordt klasmanagement niet iets dat over leerlingen beslist wordt, maar iets wat samen vorm krijgt.

Leerlingen hun stem geven is meer dan een beleefdheidsvraag: het vergroot hun betrokkenheid, motivatie en gevoel van eigenaarschap. Wanneer leerlingen merken dat hun mening telt, groeit het vertrouwen in de klas én in de leerkracht. Tegelijk draagt zo'n vragenlijst ook op schoolniveau bij aan iets groters: het instrument is gebaseerd op wetenschappelijke inzichten en de visie van de school, wat zorgt voor een gedeelde taal en een gezamenlijke focus binnen het team. Het helpt scholen niet alleen om klasmanagement te versterken, maar ook om te bouwen aan een schoolcultuur waarin dialoog en participatie centraal staan.

Meer weten?

Als je graag meer wil weten over sterk klasmanagement kan je onderstaande interessante en toegankelijke bronnen raadplegen. We delen een aantal bronnen die het afgelopen jaar binnen het VideoKLuB-project gebruikt werden. Deze selectie biedt een inspirerende eerste stap voor wie zich verder wil verdiepen in klasmanagement.

Boek 'Teach Like A Champion 3.0' van Doug Lemov. Een echte klassieker voor elke (startende én ervaren) leerkracht die zijn of haar klaspraktijk wil versterken met concrete, bewezen technieken. Het boek bundelt meer dan 60 praktische strategieën die je helpen om rust, duidelijkheid en hoge leerwinst te realiseren in je klas. Wat dit boek zo sterk maakt, is dat het vertrekt vanuit videobeelden van excellente leerkrachten (die je via QR-codes kan raadplegen) en hun gedrag ontrafelt tot hanteerbare gewoontes. Denk aan routines voor de start van je les, slimme vraagstelling, feedbacktechnieken en het bevorderen van actieve betrokkenheid. Teach Like a Champion 3.0 is geen theoretisch werk, maar een echte gereedschapskist waarmee je meteen aan de slag kan.

Boek 'Regisseer je klas' van Gilberte Verbeeck, Elke Struyf & An Leroy. Een toegankelijk en onderbouwd handboek over klasmanagement, zowel het theorie- als het oefenboek. De auteurs bieden een verfrissende kijk op hoe je als leraar het 'regisseurschap' in je klas kan opnemen; Het boek verduidelijkt wat klasmanagement precies inhoudt, wat effectieve strategieën zijn, en hoe je kan omgaan met storend gedrag of diversiteit in de klasgroep. Wat dit boek bijzonder maakt, is de combinatie van inzichten uit onderzoek met herkenbare situaties uit de Vlaamse onderwijscontext. Daarnaast biedt het ruimte voor reflectie en zelfevaluatie, waardoor je je eigen sterktes en groeipunten leert kennen.

Boek 'Regie in de klas' van Tom Bennett. No-nonsense gids voor effectief klasmanagement. Zijn centrale boodschap? Goed gedrag komt niet vanzelf – het is iets wat je als leerkracht bewust opbouwt, aanstuurt en bewaakt. Het boek geeft praktische handvatten om structuur, duidelijkheid en gezag op te bouwen, met aandacht voor preventie én herstel. Bennett pleit voor kalmte, consistentie en duidelijke verwachtingen, zonder de relatie met leerlingen uit het oog te verliezen. Regie in de klas is ideaal voor leerkrachten die zoeken naar concrete strategieën om rust en veiligheid te creëren, zelfs in uitdagende klassen, én daarbij het vertrouwen in hun eigen kunnen willen versterken.

Toolkit 'leren en lesgeven'. De Toolkit van Leerpunt geeft een overzicht van onderwijsonderzoek over 30 klaspraktijken, die het leren bij leerlingen uit het lager en secundair onderwijs kunnen stimuleren.

Bronnen

Bennett, T. (2022). *Regie in de klas: Gedrag sturen in het onderwijs*. Bazalt Educatieve Uitgaven.

Emmer, E. T., & Evertson, C. M. (2016). *Classroom management for middle and high school teachers* (10th ed.). Pearson.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.

Lemov, D. (2021). *Teach like a champion 3.0: 63 techniques that put students on the path to college* (3rd ed.). Jossey-Bass.

Marzano, R. J. & Marzano, J. S. (2003). The Key to Classroom Management. *Educational Leadership*, 61(1), 6-13.

Leerpunt. (z.d.). *Toolkit*. Leerpunt. <https://leerpunt.be/toolkit>

Omer, H. (2011). *Nieuwe autoriteit. Samen werken aan een krachtige opvoedingsstijl thuis, op school en in de samenleving*. Hogrefe.

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2024). *Effectief klasmanagement en een veilig klasklimaat dat leren ondersteunt: Van grenzen stellen tot verbinden*. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=25504>

Valcke, M., & De Craene, B. (2020). Module 1. Een systemische visie op klasmanagement. In M. Valcke & B. De Craene (Eds.), *Klasmanagement en reflectie: Omgaan met diversiteit in de klas* (pp. 13–89). Academia Press.

Verbeeck, G., Struyf, E., & Van Leroy, A. (2019). *Regisseeer je klas: Klasmanagement als sleutel voor effectief leren*. Pelckmans Pro.

Wang, M.-T., Degol, J. L., Amemiya, J., Parr, A., & Guo, J. (2020). Classroom climate and children's academic and psychological wellbeing: A systematic review and meta-analysis. *Developmental Review*, 57, 100912. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2020.100912>

Figuren

Figuur 1: De drie dimensies van een positief klasklimaat gebaseerd op Wang, M.-T., Degol, J. L., Amemiya, J., Parr, A., & Guo, J. (2020). Classroom climate and children's academic and psychological wellbeing: A systematic review and meta-analysis. *Developmental Review*, 57, 100912. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2020.100912>

Focus op de leerkracht

(tijdens fragment)

1. Blijft de leerkracht rustig en in controle, ook bij uitdagingen? (1 = zelden, 5 = altijd) 1 - 2 - 3 - 4 - 5
Hoe reageert de leerkracht wanneer een leerling storend gedrag vertoont?

2. Welke strategieën zet de leerkracht in om de sfeer positief te beïnvloeden?
Humor / Autonomie ondersteunen / Betrokkenheid tonen / Positieve bekrachtiging / Samenwerking stimuleren / Duidelijke structuur en routines / Soepele lesovergangen / Overzicht bewaren / Leerlingen eigenaarschap geven / Veilige sfeer creëren / Activerende werkvormen / Non-verbale communicatie / Beweging inzetten / Andere:

3. Hoe beweegt de leerkracht door de klas? (Vaste plek / Actief rondlopen / Wisselend)

Focus op de leerling

(tijdens fragment)

1. Hoeveel procent van de leerlingen neemt actief deel? 0-25% / 25-50% / 50-75% / 75-100%
Op welke wijze wordt gevraagd aan leerlingen om actief deel te nemen?

2. Hoe worden leerlingen aangemoedigd om verantwoordelijkheid te nemen voor hun leerproces?

Interactie tussen leerling en leerkracht

(tijdens fragment)

1. Voelt de leerkracht benaderbaar aan voor de leerlingen? 1 - 2 - 3 - 4 - 5
2. Stellen leerlingen spontaan vragen? Ja / Nee / Soms
3. Hoe merk je dat leerlingen gericht en gepersonaliseerd worden aangemoedigd?

Didactisch ontwerp

(tijdens gesprek)

1. Is het voor de leerling duidelijk wat hij/zij moet kennen en kunnen na de les? 1 - 2 - 3 - 4 - 5
Op welke manier maakt de leerkracht dit expliciet en zichtbaar?

2. Welke werkvormen worden gebruikt? (bv. onderwijsleergesprek, directe instructie, quiz, expertgroepen...)

3. Welke groeperingsvormen komen voor in de les? *Individueel / Per duo / Per groep / Klassikaal*
4. Hoe voelt het tempo van de les aan? *Snel / Evenwichtig / Traag*
Hoe worden de overgangen tussen activiteiten aangepakt? (bv.: *soepel/abrupt, rustig/onrustig, duidelijk/niet duidelijk...*)

5. Iedere les start met een slide met de verwachtingen van de leerkracht. Daarnaast wachten leerlingen op het signaal van de leerkracht voordat ze hun materiaal inpakken. Welke bijkomende routines ter ondersteuning van het klasmanagement wendt de leerkracht aan?

6. Op welke manier brengt de leerkracht structuur aan in de klasorganisatie en de les?

Context

(tijdens gesprek)

1. Hebben alle leerlingen het nodige materiaal bij? *Ja / Nee / Deels*
Op welke manier wordt dit opgevolgd?

2. Op welke manier ondersteunt de klasopstelling de leeractiviteiten?
